

знання та уміння прогнозування варіантів поведінки людини у нестандартній ситуації, робити потрібні розрахунки та логічні умовиводи, аналізувати їх, робити відповідні висновки.

Як засвідчує досвід, виховання культури безпеки студентів має деякі особливості:

1) він є логічним продовженням процесу формування культури безпеки у загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах, оскільки елементарні знання про безпеку та моделі поведінки в разі їх загрози студенти вже мають;

2) він будується на елементах тих знань, яких набувають студенти під час вивчення інших дисциплін і потребує постійного широкого застосування, тобто базується на міжпредметних зв'язках, але виокремлюється як специфічне інтегроване і системне утворення знань;

3) він відбувається на заняттях та навчальних екскурсіях, практиках, конференціях тощо та під час самостійної роботи студентів;

4) специфіка сприйняття навчальної інформації про дії небезпечних та шкідливих чинників життєвого середовища зумовлена відсутністю у студентів достатнього життєвого досвіду, а відтак потребує максимального унаочнення теоретичного матеріалу та практичного відпрацювання правил поведінки.

Урахування всіх вимог до організації процесу формування у студентів культури безпеки життєдіяльності дає змогу викладачу спланувати його, пов'язавши з конкретним матеріалом відповідної науки.

Результатом такого навчання є відтворення в діяльності і особистості студентів культури безпеки, розвиток їх творчих сил і здібностей до профілактики ризиків, освоєння знань, умінь і навичок, звичаїв, норм, цінностей, вдосконалення світоглядної, інтелектуальної, етичної та психологічної готовності до безпечної життєдіяльності, формуванню особистості, готової діяти в непередбачуваних (у тому числі небезпечних та екстремальних) умовах, що прагне до постійного самовдосконалення та реалізації нових можливостей.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки): Навч. посібник / В.В. Бегун, І.М. Науменко – К., 2004 – 328 с.
2. Виховання культури користувача Інтернету. Безпека у всесвітній мережі: навчально-методичний посібник / А.Б. Кочарян, Н.І. Гущина. – Київ, 2011. – 100 с.
3. Наказ МОН від 06.01.2015 № 2 «Щодо заходів безпеки у навчальних закладах» // www.mon.gov.ua.
4. Фридман Л.М. Педагогический опыт глазами психолога: Кн. для учителя. – М.: Просвещение, 1987.–224 с.
5. Шерер Н. В. Принципи виховання культури безпеки життєдіяльності у студентів вищих навчальних закладів / Н. В. Шерер // Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні та історичні науки : [зб. наук. статей] / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. - К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. - Вип. 95. - С. 238-244.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Пуляк Ольга Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

УДК 378.016

АВТОРСЬКИЙ КУРС «МОНІТОРИНГ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ» ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАГІСТРІВ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ДО МОНІТОРИНГУ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Олена Самборська

У статті висвітлено окремі наукові проблеми, пов'язані із потребою розробки ефективних засобів формування готовності майбутніх магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів. Обґрунтовано навчальний авторський курс «Моніторинг навчальних досягнень» як засіб формування готовності магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів.

Ключові слова: моніторинг навчальних досягнень, готовність до моніторингу, магістри технологічної освіти, принципи та критерії відбору та структурування навчального матеріалу.

Постановка проблеми. Інноваційна за змістом і характером динаміка світових тенденцій розвитку вищої педагогічної освіти, орієнтованої на творчу особистість, вимагає від України вибору випереджувальної моделі підготовки фахівців із вищою педагогічною освітою. Інновації стають тим

механізмом, який дає змогу здійснити процес випереджувального розвитку вищої педагогічної освіти та забезпечити можливість вільного розвитку суб'єктів навчального процесу [7, с. 143].

Зараз вища освіта потребує оновлення змісту підготовки фахівців. Сучасні вимоги до викладача в галузі технологічної освіти зумовлюють переглянути традиційні уявлення про зміст підготовки майбутніх магістрів технологічної освіти. Таким чином, з'являється потреба у запровадженні в навчальні плани магістрів технологічної освіти навчальних дисциплін, які формують вміння та навички відстеження стану та діяльності освітньої системи з метою забезпечення її повноцінного функціонування і прогнозування оптимального розвитку. Саме тому, для якісної підготовки магістрів технологічної освіти потрібні ефективні засоби формування готовності до моніторингу навчальних досягнень студентів.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз педагогічних, психологічних та філософських наукових джерел свідчить про те, що уже здійснено кілька досліджень в цьому напрямку. Питанням професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців в галузі технологічної освіти займалися багато вчених: С. Я. Батишев, Ю. К. Васильєв, В. К. Сидоренко, Д. О. Тхоржевський, Г. І. Разумна та інші. Проблема компетентнісного підходу до педагогічної підготовки науково-педагогічних працівників присвячені публікації В. Л. Ортинського [4], А. В. Семенової [5]. Л. І. Воротняк [1] аналізує особливості педагогічної технології формування полікультурної компетенції магістрів у вищих педагогічних навчальних закладах. С. П. Гапонов і Л. М. Хіцова [2] аналізують принципи і проблеми загальної підготовки магістрів. М. Ю. Шамчук досліджує структуру та зміст підготовки магістрів технологічної освіти з основ підприємництва.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що на даному етапі сучасна наука потребує розробки ефективних засобів формування готовності майбутніх магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів.

Метою статті є обґрунтування навчального авторського курсу «Моніторинг навчальних досягнень» як засобу формування готовності магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів.

Процес удосконалення змісту освіти, зокрема професійної, потребує чималих зусиль. Справа ускладнюється тим, що обсяг нових знань (інформації) з усіх наук у середньому подвоюється через 3-6 років. Ось чому так важливо при формуванні змісту освіти для підготовки фахівців певної спеціальності вибрати з великого масиву інформацію, яка є результатом найновіших наукових досягнень і стане базовою для становлення фахівця з погляду перспективи його подальшої професійної діяльності [3].

Нам імпонує підхід В. В. Краєвського [6, с. 51-52] щодо визначення основних принципів формування змісту освіти, тому відбір та структурування навчального матеріалу під час дослідження ми здійснювали на основі наступних принципів:

1. Принцип відповідності змісту освіти вимогам розвитку суспільства, науки, культури, особистості передбачає включення в зміст освіти як традиційно необхідних знань, умінь і навичок, так і тих, які відображають сучасний рівень розвитку соціуму, наукового знання, культурного життя і можливості особистісного зростання.

2. Принцип єдиної змістовної і процесуальної сторони навчання передбачає врахування педагогічної реальності, пов'язаний із здійсненням конкретного навчального процесу, поза яким не може існувати зміст освіти.

3. Принцип структурної єдності змісту освіти передбачає узгодженість таких складових як теоретичне уявлення, навчальний предмет, навчальний матеріал, педагогічна діяльність, особистість учня.

4. Принцип гуманітаризації змісту освіти пов'язаний зі створенням умов для активного творчого та практичного освоєння школярами загальнолюдської культури. Зміст освіти має бути спрямоване на формування гуманітарної культури особистості, що характеризує її внутрішнє багатство, рівень розвитку духовних потреб і здібностей, рівень інтенсивності їх прояву в творчій практичній діяльності.

5. Принцип фундаменталізації змісту освіти передбачає інтеграцію гуманітарного та природничо-наукового знання, встановлення наступності і міждисциплінарних зв'язків. Навчання у цьому зв'язку постає не тільки як спосіб отримання знання і формування умінь і навичок, але і як засіб озброєння школярів методами добування нових знань, самостійного придбання умінь і навичок.

Для відбору та структурування змісту авторського курсу «Моніторинг навчальних досягнень» ми використовували систему критеріїв, розроблену науковцем Ю. К. Бабанським, яку адаптували відповідно до вимог та особливостей нашого дослідження [6, с. 52]:

1. Критерій цілісного відображення у змісті курсу «Моніторинг навчальних досягнень» завдань формування всебічно розвиненої особистості.

2. Критерій високої наукової та практичної значущості змісту курсу.

3. Критерій відповідності складності змісту курсу віковим та індивідуальним можливостям магістрантів.

4. Критерій відповідності обсягу змісту наявного часу на вивчення авторського курсу.
5. Критерій врахування досвіду здійснення моніторингу навчальних досягнень в педагогічній практиці.

6. Критерій відповідності змісту курсу «Моніторинг навчальних досягнень» наявному навчально-методичному забезпеченню навчального процесу.

Тому, для повної реалізації принципів послідовності та наступності навчання магістрів доцільно, на нашу думку, розробити авторський курс «Моніторинг навчальних досягнень». Дисципліна «Моніторинг навчальних досягнень» є підґрунтям на шляху оволодіння майбутніми магістрами технологічної освіти навиками ефективного здійснення викладацької діяльності у вищому навчальному закладі.

Рекомендуємо включити дисципліну «Моніторинг навчальних досягнень» до вибіркової частини навчального плану підготовки магістрів та викладати у першому семестрі. На нашу думку, ця дисципліна має передувати проходженню науково-педагогічної практики у вищих навчальних закладах.

Викладання дисципліни «Моніторинг навчальних досягнень» має на меті підготовку майбутніх магістрів технологічної освіти до здійснення моніторингу навчальних досягнень студентів.

Основними результатами вивчення дисципліни «Моніторинг навчальних досягнень» є:

- 1) Знання і розуміння:
  - знання теоретичних основ моніторингу навчальних досягнень;
  - знання технології здійснення моніторингу навчальних досягнень.
- 2) Застосування знань і розуміння:
  - здатність та готовність розробляти програму моніторингу навчальних досягнень студентів;
  - здатність та готовність розробляти та застосовувати контрольні-діагностичні матеріали моніторингу навчальних досягнень студентів;
  - здатність та готовність аналізувати та інтерпретувати результати моніторингу навчальних досягнень студентів.
- 3) Формування суджень:
  - здатність до застосування традиційних та інноваційних підходів до здійснення моніторингу навчальних досягнень студентів;
  - здатність до рефлексії та підвищення рівня готовності здійснювати моніторинг навчальних досягнень студентів

На вивчення курсу відводиться 36 годин. Тематичний план дисципліни побудовано за модульний принципом та складається з двох модулів. В таблиці 1 представлено тематичний план дисципліни.

Таблиця 1

Тематичний план авторського курсу «Моніторинг навчальних досягнень»

№ п/п	Перелік змістових модулів, тем лекцій, їх анотації	К-сть годин	
		Лекції	Практ. роботи
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади моніторингу навчальних досягнень			
1	Тема 1. Моніторинг як засіб забезпечення якості освіти Поняття про моніторинг. Історія становлення моніторингу в освіті.	2	2
2	Тема 2. Принципи, функції та вимоги до моніторингу Функції моніторингу. Основні принципи моніторингу. Вимоги до проведення моніторингу.	2	2
3	Тема 3. Види та рівні моніторингу Види моніторингу. Рівні проведення моніторингу.	2	2
4	Тема 4. Педагогічний моніторинг Поняття «педагогічний моніторинг». Структура педагогічного моніторингу. Види педагогічного моніторингу, їх характеристика.	2	2
5	Тема 5. Особливості здійснення моніторингу навчальних досягнень Традиційні підходи до здійснення моніторингу в педагогічній практиці. Сучасні підходи до проведення моніторингу навчальних досягнень.	2	2

Змістовий модуль 2. Основи практичної реалізації моніторингу навчальних досягнень			
6	Тема 6. Технологія здійснення моніторингових досліджень Етапи здійснення моніторингу. Програма здійснення моніторингу навчальних досягнень.	2	2
7	Тема 7. Методи моніторингу навчальних досягнень Види методів моніторингових досліджень. Методи збору інформації. Методи накопичення і оброблення інформації.	2	2
8	Тема 8. Методи використання інформації та її оцінювання Методи використання інформації. Методи оцінювання інформації.	2	2
9	Тема 9. Методи обробки результатів моніторингових досліджень Методи математичної статистики. Метод квадрант-аналізу. Кваліметричний підход до обробки результатів моніторингових досліджень.	2	2
Усього годин		18	18

До кожного лекційного заняття розроблено відповідний перелік практичних занять. Тематика практичних занять з курсу «Моніторинг навчальних досягнень» представлено у таблиці 2.

Таблиця 2

Теми практичних занять авторського курсу «Моніторинг навчальних досягнень»

№ з/п	Назва теми та основний зміст	Кількість годин
1.	Побудова моделі моніторингу навчальних досягнень студентів	2
2.	Розробка програми здійснення моніторингу навчальних досягнень студентів	2
3.	Планування проведення моніторингу навчальних досягнень студентів	2
4.	Розробка контрольних-діагностичних матеріалів моніторингу	2
5.	Розробка критеріїв навчальних досягнень студентів	2
6.	Проведення моніторингу та збір необхідної інформації	2
7.	Обробка результатів моніторингових досліджень навчальних досягнень студентів	2
8.	Підготовка статистичної та аналітичної інформації про результати моніторингу	2
9.	Аналіз, інтерпретація та оприлюднення результатів моніторингу навчальних досягнень студентів	2
Усього годин		18

Зміст та результати практичних занять повинні відтворити реальний процес моніторингу навчальних досягнень, але в менших масштабах. На нашу думку, такий підхід до проведення практичних занять дозволить студентам засвоїти знання про моніторинг як комплексну систему заходів.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, для відбору та структування змісту авторського курсу «Моніторинг навчальних досягнень» як засобу формування готовності майбутніх магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів необхідно враховувати специфічні принципи та критерії. Такий підхід дозволяє сформуванню комплексу знань та вмінь, які є професійно значущими під час здійснення моніторингу навчальних досягнень студентів. Відповідно до цього розроблено тематичний план авторського курсу та теми практичних занять.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці та апробації навчально-методичного забезпечення процесу вивчення авторського курсу «Моніторинг навчальних досягнень».

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Воротняк Л. І. Особливості педагогічної технології формування полікультурної компетенції магістрів у вищих педагогічних навчальних закладах / Л. І. Воротняк // Професійна підготовка педагогічних кадрів в умовах інноваційної перебудови Української національної освіти : сучасний стан, проблеми, перспективи розвитку / Матеріали міжвузівської наук.-практ. конф. – Хмельницький, 2007. – С. 170-174.
2. Гапонов С. П. Принципы и проблемы подготовки магистра / С. П. Гапонов, Л. Н. Хицова // Вестник Воронежского гос. ун-та. – Серия: Проблемы высшего образования. – 2009. – № 1. – С. 17-21.
3. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи Навчальний посібник / А. І. Кузьмінський. – К.: Знання, 2005. – 486 с.
4. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Л. Ортинський – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.

5. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмельюк, А.В. Семенова та ін.; за ред. З.Н. Курлянд. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2007. – 495 с.
6. Ракова Н. А. Педагогіка сучасної школи: Навчально-методичний посібник / Н. А. Ракова. – Вітебськ: Видавництво УО «ВДУ ім. П. М. Машерова». – 2009. – 215 с.
7. Штельмах Г. Б. Моніторинг підготовки фахівців із вищою педагогічною освітою як педагогічна проблема / Г. Б. Штельмах // Гірська школа українських Карпат. – 2013. – № 8-9. – С. 143-145.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Самборська Олена Валентинівна – аспірантка Хмельницького національного університету, вчитель трудового навчання та інформатики навчально-виховного об'єднання № 23 м. Хмельницького.

Наукові інтереси: проблеми підготовки майбутніх магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень учнів.

УДК 378.147

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА АСПЕКТИ ПРИ ВИВЧЕННІ ПИТАННЯ «СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ КОНФЛІКТИ З ВИКОРИСТАННЯМ ЗВИЧАЙНОЇ ЗБРОЇ ТА ЗАСОБІВ МАСОВОГО УРАЖЕННЯ» ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ»

Андрій Ткачук

У статті розглянуто особливості вивчення соціально-політичних небезпек, що пов'язані з різними формами прояву соціально-політичних конфліктів. Проведений аналіз міністерської навчальної програми нормативної дисципліни «Безпека життєдіяльності» та правових основ безпеки життєдіяльності в Україні свідчить про необхідність більш повноцінного та якісного опрацювання цього матеріалу студентами вищого педагогічного навчального закладу. Розроблено систему презентацій для ефективного викладу лекційного матеріалу по даній темі.

Ключові слова: соціально-політичні небезпеки та конфлікти, безпека життєдіяльності, система презентацій.

Постановка проблеми. В цей важкий час, коли наша держава перебуває у скрутному становищі, в першу чергу внаслідок неспровокованої агресії з боку сусідньої країни та, фактично, повноцінних бойових дій в зоні проведення антитерористичної операції на Сході України, важливим питанням при висвітленні теми «Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики», відповідно до міністерської типової навчальної програми нормативної дисципліни «Безпека життєдіяльності» для вищих навчальних закладів для всіх спеціальностей за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр», є своєчасність та адекватність подання матеріалу, особливо стосовно «соціально-політичних конфліктів з використанням звичайної зброї та засобів масового ураження» [6]. Сучасні реалії та аспекти при розгляді даного питання, в контексті останніх подій в Україні на протязі 2014-2015 рр., обумовлені не тільки гібридним характером війни на Сході, а й необхідністю формування у студентів коректних уявлень стосовно буремних етапів історичного розвитку державності в Україні зокрема та політико-економічної карти Світу загалом за останні 100 років.

Крім того, правові основи безпеки життєдіяльності й цивільного захисту в Україні (Конституція України, Закон України «Про основи національної безпеки України», Закон України «Кодекс цивільного захисту України», Указ Президента України «Про Стратегію національної безпеки України», Закон України «Про боротьбу з тероризмом» та ін.), свідчать про необхідність більш повноцінного та якісного опрацювання цього матеріалу студентами з урахуванням питань національної безпеки України [2-5, 7] та особливостей педагогічного вишу, оскільки, згідно з даними, які були наведені під час виступу в ефірі Першого національного телеканалу Президентом України Петром Олексійовичем Порошенком, станом на 9 березня внаслідок конфлікту на Донбасі загинуло: 1549 військовослужбовців, з них 1232 – Збройні сили України, 99 – Міністерство внутрішніх справ, 132 – Національна гвардія, 63 – Державна прикордонна служба, 7 – Служба безпеки України, 16 – Державна служба надзвичайних ситуацій; майже 6000 цивільного населення.

Метою даної роботи є обговорення та висвітлення нових підходів при вивченні соціально-політичних небезпек, що пов'язані з різними формами прояву соціально-політичних конфліктів, в тому числі й більш ефективного компонування та подачі відповідного лекційного матеріалу за допомогою системи презентацій.

При опрацюванні даного матеріалу, студентам слід наголошувати, що, **конфлікт** – це зіткнення двох чи більше різноспрямованих сил з метою реалізації їхніх інтересів за умов протидії; зіткнення протилежних інтересів, поглядів, гостра суперечка, ускладнення, боротьба ворогуючих сторін різного рівня та складу учасників. Він передбачає усвідомлення протиріччя і суб'єктивну реакцію на нього. Якщо